

**”בגתן ותרש” - שומרי הכסף
יקרו של מרדכי מול זרעו של רות**

אסתר פרק ב
כא בַּיָּמִים הָהֵם, וּמַרְדֵּכִי יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר-הַמֶּלֶךְ; קִצֵּף בַּגְּתָן וְתָרַשׁ שְׁנֵי-סָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ, מִשְׁמַרְי הַסֶּף, וַיִּבְקֹשׁוּ לְשַׁלַּח יָד, בַּמֶּלֶךְ אַחְשֵׁרֶשׁ. כַּב וַיִּזְדַּע הַדָּבָר לְמַרְדֵּכִי, וַיִּגְדַּל לְאַסְתֵּר הַמַּלְכָּה; וַתֹּאמֶר אֲסֵתֶר לַמֶּלֶךְ, בְּשֵׁם מַרְדֵּכִי. כַּגּוֹיֵבֶקֶשׁ הַדָּבָר וַיִּמְצָא, וַיִּתְּלוּ שְׁנֵיהֶם עַל-עֵץ; וַיִּכְתֹּב, בְּסֵפֶר דְּבַרֵי הַיָּמִים--לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ.

1. רבי יוסף קרא
”בימים ההם ומרדכי יושב בשער המלך קצף בגתן ותרש שני סריסי המלך משמרי הסף – שומרי הכלים”

רשב”ם
שומרי הסף – שומרים לו כלי המלך, כמו: וטבלתם בדם אשר בסף (שמות י”ב:כ”ב).

מלכים ב כ”ג:ד’

וַיֵּצֵא הַמֶּלֶךְ אֶת חַלְקֵיהֶוּ הַהֵן הַגְּדוֹל וְאֶת פְּהַי הַמְּשֻׁנָּה וְאֶת שְׁמַרְי הַסֶּף לְהוֹצִיא מֵהֵיכַל יְיָ אֶת כָּל הַכֹּהֲלִים הַעֲשִׂיִּים לְבַעַל וְלֹא־אֲשֶׁרָה וְלִכְלֹל צְבָא הַשָּׁמַיִם וַיִּשְׂרָפֵם מִחוּץ לִירוּשָׁלַם בְּשַׁדְמוֹת קֶדְרוֹן וַנִּשָּׂא אֶת עַפְרָם בֵּית אֵל.

רש”י מלכים ב כ”ג:ד’
שומרי הסף – אמרכלים הממונים על כל צרכי הבית, ומפתחות העזרה בידם.

2. רלב”ג

כל אחד מאלו שני הסריסים שהיו משרי המשקים והגיע מכעסם שבקשו לשלוח יד במלך אחשורוש להמיתו בסם המות שישימו ביין.

3. מצודת ציון מלכים ב כ”ג:ד’
שומרי הסף – השוערים.

מיוחס לרש”י דברי הימים א ט”ז:י”ט
שומרי הספים לאהל – שלום בן קורא ואחיו לבית אביו הקרחים שומרי הספים של אוהל מועד שלא היו מניחים שום אדם לבא אל אהל מועד כי אם הכהנים בעבודתן.

אסתר פרק ג’
”אחר הדברים האלה, גדל המלך אחשורוש את-המן בן-הַמֵּדְתָּא הַאֲגָגִי--וַיִּנְשָׂאֵהוּ; וַיִּשֶׂם, אֶת-כֶּסֶאֱוֹ, מֵעַל כָּל-הַשָּׂרִים אֲשֶׁר אֵתוֹ. וְכָל-עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר-בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ, כָּרְעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים לְהֵמָן--כִּי-כֵן, צִוָּה-לוֹ הַמֶּלֶךְ; וּמַרְדֵּכִי--לֹא יִכְרַע, וְלֹא יִשְׁתַּחֲוֶה.”

רש”י - שעשה עצמו אלוה
רוב המפרשים - שר השרים
יוני גרוסמן - המן היה שומר ראש.
רב בני לאו - המן היה מפקד צבאי (אחרי קרב סלאמיס)

4. שומרי הכסף:

מלכים ב י"ב:

וַיִּקַּח יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן אֶרֶוֹן אֶחָד וַיִּקַּב חַר בְּדַלְתוֹ וַיִּתֵּן אֹתוֹ אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ [מִיָּמִין] (בַּיּוֹם) בְּבֹאֵ אִישׁ בֵּית י"י וַנִּתְּנוּ שָׁמָּה הַכֹּהֲנִים שְׂמֵרֵי הַסֶּף אֶת כָּל הַכֶּסֶף הַמוֹבָא בֵּית י"י.

מלכים ב כ"ב:

עַלֵּה אֶל חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וַיִּתֵּם אֶת הַכֶּסֶף הַמוֹבָא בֵּית י"י אֲשֶׁר אָסְפוּ שְׂמֵרֵי הַסֶּף מֵאֵת הָעָם.

מלכים ב כ"ה:

וַיִּקַּח רַב טַבָּחִים אֶת שְׂרָיָה כֹּהֵן הָרֹאשׁ וְאֶת צַפְנִיָּהוּ כֹּהֵן מִשְׁנֵה וְאֶת שְׁלֹשֶׁת שְׂמֵרֵי הַסֶּף.

דברי הימים ב ל"ד:

וַיְבִאוּ אֶל חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וַיִּתְּנוּ אֶת הַכֶּסֶף הַמוֹבָא בֵּית אֱלֹהִים אֲשֶׁר אָסְפוּ הַלְוִיִּם שְׂמֵרֵי הַסֶּף מִיַּד מְנַשֶּׁה וְאַפְרָיִם וּמְכַל שְׂאֵרִית יִשְׂרָאֵל וּמְכַל יְהוּדָה וּבְנֵימָן [וַיִּשְׁבוּ] (וַיִּשְׁבִּי) יְרוּשָׁלַם.

מלבי"ם מלכים ב כ"ב:

אשר אספו שומרי הסף ובדברי הימים מפרש שהלוים אספו הכסף מכל שארית ישראל וישבו ירושלים...

רד"ק מלכים ב כ"ב:

ויתנה – כתיב וקרי ויתנוהו הכתוב אומר על חלקיהו וה"א הכנוי על המגבה והקרי ויתנוהו על שומרי הסף שיתנוהו הכסף והה"א וי"ו הכנוי על הכסף.

אסתר פרק ב

וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ מִשְׁתֵּה גָדוֹל, לְכָל-שָׂרָיו וְעַבְדָּיו--אֶת, מִשְׁתֵּה אֶסְתֵּר; וְהִנְחָה לַמְּדִינוֹת עֲשָׂה, וַיִּתֵּן מִשְׁאֵת כִּיד הַמֶּלֶךְ. יט וּבְהִקְבֹץ בְּתוֹלוֹת, שְׁנִית; וּמֶרְדֳּכָי, יָשָׁב בְּשַׁעַר-הַמֶּלֶךְ.

אסתר פרק א'

ג בְּשַׁנַּת שְׁלוֹשׁ, לַמְּלָכּוֹ, עֲשָׂה מִשְׁתֵּה, לְכָל-שָׂרָיו וְעַבְדָּיו: חֵיל פָּרַס וּמְדֵי, הַפְּרָתִמִּים וְשָׂרֵי הַמְּדִינוֹת--לְפָנָיו. ד בְּהָרְאֹתוֹ, אֶת-עֶשֶׂר כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ, וְאֶת-יָקָר, תַּפְאָרֶת גְּדוֹלְתוֹ; יָמִים רַבִּים, שְׂמוֹנִים וּמֵאֵת יוֹם. הוּבְמַלּוֹאת הַיָּמִים הָאֵלֶּה, עֲשָׂה הַמֶּלֶךְ לְכָל-הָעָם הַנִּמְצָאִים בְּשׁוֹשֵׁן הַבִּירָה לַמְּגָדוֹל וְעַד-קִטָּן מִשְׁתֵּה--שִׁבְעַת יָמִים: וּבְחֶצֶר, גִּנַּת בֵּיתֵן הַמֶּלֶךְ. ו חוּר כַּרְפָּס וְתַכְלֵת, אַחֲזֵז בְּחַבְלֵי-בוּץ וְאַרְגָּמָן, עַל-גְּלִילֵי כֶּסֶף, וְעַמּוּדֵי שֵׁשׁ; מִטּוֹת זָהָב וְכֶסֶף, עַל רַצְפַּת בְּהַט-וְנִשׁ--וְדָר וְסַחֲרֵת. ז וְהַשְׁקוֹת בְּכָלִי זָהָב, וְכָלִים מְכֻלִּים שׁוֹנִים; וַיִּין מַלְכוּת רַב, כִּיד הַמֶּלֶךְ. ח וְהַשְׁתִּיָּה כֹדֶת, אִין אֲנִס: כִּי-כֵן יִסַּד הַמֶּלֶךְ, עַל כָּל-רַב בֵּיתוֹ--לַעֲשׂוֹת, כְּרָצוֹן אִישׁ-וְאִישׁ.

Anti-Semitism in Europe Before The Holocaust, Braunstein and King

“As economic conditions worsened, incidents of anti-Semitism increased. Also consonant with our theory, increases in Jewish immigration led to increases in anti-Semitism..... A decline in a nation’s economic well-being should produce higher levels of anti-Jewish feelings. This should be the case particularly in an environment in which Jews are seen as controlling or owning major economic resources and perceived as economically superior.

We have argued that the four strains of anti-Semitism (religious, racial, economic, and political) were likely ignited by the effects of declining economic well-being, increased Jewish immigration, growth of leftist support, and identification of Jews with the leadership of the political left in the decades before the Holocaust.”

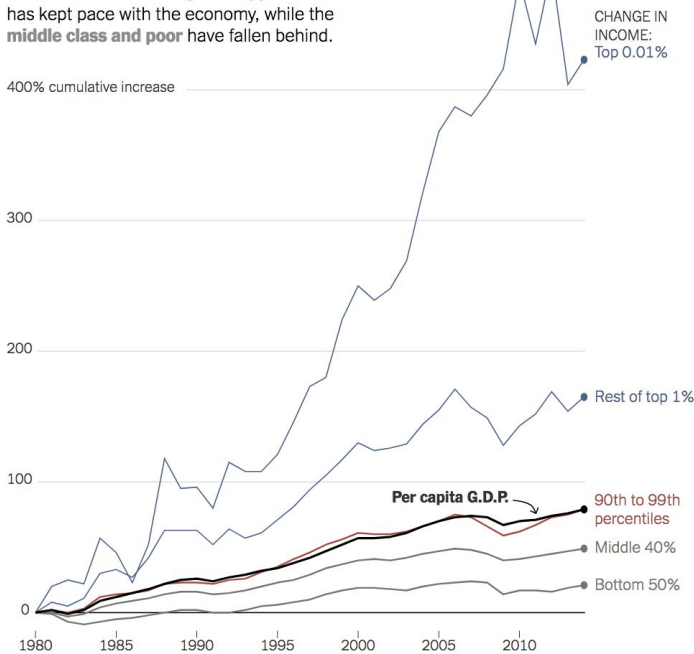
<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0192512104038166>

The New York Times

Feb. 24, 2019

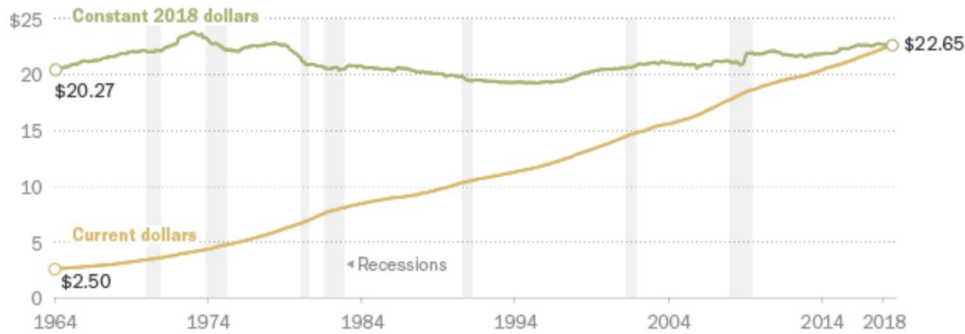
Since 1980, the incomes of the **very rich** have grown faster than the **economy**. The **upper middle class** has kept pace with the economy, while the **middle class and poor** have fallen behind.

Note: Incomes are after taxes and include government transfers. Sources: Thomas Piketty, Emmanuel Saez and Gabriel Zucman (incomes); Bureau of Economic Analysis (G.D.P.) By The New York Times

Americans' paychecks are bigger than 40 years ago, but their purchasing power has hardly budged

Average hourly wages in the U.S., seasonally adjusted

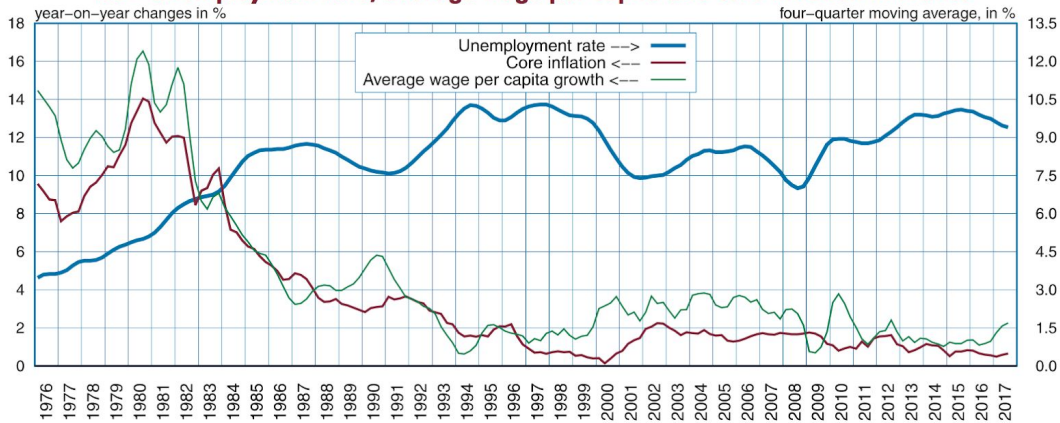
Note: Data for wages of production and non-supervisory employees on private non-farm payrolls. "Constant 2018 dollars" describes wages adjusted for inflation. "Current dollars" describes wages reported in the value of the currency when received. "Purchasing power" refers to the amount of goods or services that can be bought per unit of currency.
Source: U.S. Bureau of Labor Statistics.

PEW RESEARCH CENTER

Source: Bureau of Labor Statistics, St. Louis Federal Reserve Bank FRED

1.a - Unemployment rate, average wage per capita and core inflation in France

בבלי מגילה דף י'

"אמר רב אשי כל ויהי איכא הכי ואיכא הכי ויהי בימי אינו אלא לשון צער. חמשה ויהי בימי הווי: ויהי בימי אחשורוש, ויהי בימי שפוט השופטים, ויהי בימי אמרפל (ישעיהו ז) ויהי בימי אחז (ירמיהו א) ויהי בימי יהויקים"

רות פרק א'

א ויהי, בימי שפוט השופטים, ויהי רעב בארץ; וילך איש מבית לחם יהודה, לגור בשדי מואב--הוא ואשתו, ושני בניו. ב ושם האיש אלימלך ושם אשתו נעמי ושם שני בניו מחלון וכליון, אפרתים--מבית לחם, יהודה; ויבאו שדי-מואב, ויהיו-שם.

א ויהי, בימי אחשורוש: הוא אחשורוש, המלך מהדו ועד-כוש--שבע ועשרים ומאה, מדינה. ב בימים, ההם--כשבת המלך אחשורוש, על כסא מלכותו, אשר, בשושן הבירה. ג בשנת שלוש, למלכו, עשה משתה, לכל-שריו ועבדיו: חיל פרס ומדי, הפרתמים ושרי המדינות--לפניו. ד בהראתו, את-עשר כבוד מלכותו, ואת-יקר, תפארת גדולתו; ימים רבים, שמונים ומאת יום. ה ובמלואת הימים האלה, עשה המלך לכל-העם הנמצאים בשושן הבירה למגדול ועד-קטן משתה--שבעת ימים: בחצר, גנת ביתן המלך. ו חור כרפס ותכלת, אחוז בחבלי-בוץ וארגמן, על-גלילי כסף, ועמודי שש; מטות זהב וכסף, על רצפת בהט-ושש--ודר וסחרת. ז והשקות בכלי זהב, וכלים מכלים שונים; ויין מלכות רב, כיד המלך. ח והשתיה כדת, אין אנס: כי-כן יסד המלך, על כל-רב ביתו--לעשות, כרצון איש-ואיש.

א וישם המלך אחרש (אחשורש) מס על-הארץ, וא"י היים. ב וכל-מעשה תקפו, וגבורתו, ופרשת גדלת מרדכי, אשר גדלו המלך--הלוא-הם כתובים, על-ספר דברי הימים, למלכי, מדי ופרס. ג כי מרדכי היהודי, משנה למלך אחשורוש, וגדול ליהודים, ורצוי לרב אחיו--דרש טוב לעמו, ודבר שלום לכל-זרעו.

מגילת רות פרק ד'

יג ויקח בעז את-רות ותהי-לו לאשה, ויבא אליה; ויתן יהוה לה הריון, ויתלד בן. יד ותאמרנה הנשים, אל-נעמי, ברוך יהוה, אשר לא השבית לך גאל היום; ויקרא שמו, בישראל. טו והיה לך למשיב נפש, ולכלכל את-שיבתך: כי כלתך אשר-אהבתך, ילדתו, אשר-היא טובה לך, משבעה בנים. טז ותקח נעמי את-הילד ותשתהו בחיקה, ותהי-לו לאמנת. יז ותקראנה לו השכנות שם לאמר, ילד-בן לנעמי; ותקראנה שמו עובד, הוא אבי-ישי אבי דוד. {פ}

יח ואלה תולדות פרץ, פרץ הוליד את-חצרן. יט וחצרן הוליד את-רם, ורם הוליד את-עמינדב. כ ועמינדב הוליד את-נחשון, ונחשון הוליד את-שלמה. כא ושלמון הוליד את-בעז, ובעז הוליד את-עובד. כב ועבד הוליד את-ישי, וישי הוליד את-דוד.

אסתר פרק ב'

ב,ה איש יהודי, הנה בשושן הבירה; ושמו מרדכי, בן יאיר בן-שמעי בן-קיש--איש ימיני. ב,ו אשר הגלה, מירושלים, עם-הגלה אשר הגלתה, עם יכניה מלך-יהודה--אשר הגלה, נבוכדנצר מלך בבל. ב,ז ויהי אמן את-הדסה, היא אסתר בת-דדו--כי אין לה, אב ואם; והנערה יפת-תאר, וטובת מראה, ובמות אביה ואמה, לקחה מרדכי לו לבת. ב,ח ויהי, בהשמע דבר-המלך ודתו, ובהקבץ נערות רבות אל-שושן הבירה, אל-יד הגי; ותלקח אסתר אל-בית המלך, אל-יד הגי שמר הנשים.

פרק ו'

ו,א בְּלִילָהּ הַהוּא, נִדְדָה שְׁנַת הַמֶּלֶךְ; וַיֹּאמֶר, לְהַבִּיא אֶת-סֹפֵר הַזְּכָרוֹת דְּבָרֵי הַיָּמִים, וַיְהִיו נִקְרָאִים, לְפָנָי הַמֶּלֶךְ. ו,ב וַיִּמְצָא כְּתוּב, אֲשֶׁר הִגִּיד מֶרְדֵּכִי עַל-בְּגָתָנָא וְתַרְשׁ שְׁנֵי סָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ--מִשְׁמַרְי, הַסֵּף: אֲשֶׁר בִּקְשׁוּ לְשַׁלַּח יָד, בַּמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרוֹשׁ. ו,ג וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ--מֵה-נַעֲשֶׂה **יִקְרָא** וּגְדוּלָה לְמֶרְדֵּכִי, עַל-זֶה; וַיֹּאמְרוּ נַעֲרֵי הַמֶּלֶךְ, מִשְׁרָתָיו, לֹא-נַעֲשֶׂה עִמּוֹ, דָּבָר. ו,ד וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ, מִי בַחֲצַר; וְהָמֵן בָּא, לְחַצְרֵי בֵּית-הַמֶּלֶךְ הַחִיצוֹנָה, לֵאמֹר לְמֶלֶךְ, לְתַלּוֹת אֶת-מֶרְדֵּכִי עַל-הַעֵץ אֲשֶׁר-הָכִין לוֹ. ו,ה וַיֹּאמְרוּ נַעֲרֵי הַמֶּלֶךְ, אֵלָיו--הֲנֵה הָמֵן, עֹמֵד בַּחֲצַר; וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ, יָבוֹא. ו,ו וַיָּבֹאוּ, הָמֵן, וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ, מֵה-לַעֲשׂוֹת בְּאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרָא; וַיֹּאמֶר הָמֵן, בְּלִבּוֹ, לְמִי יַחְפֹּץ הַמֶּלֶךְ לַעֲשׂוֹת **יִקְרָא**, יוֹתֵר מִמֶּנִּי. ו,ז וַיֹּאמֶר הָמֵן, אֶל-הַמֶּלֶךְ: אִישׁ, אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרָא. ו,ח יָבִיאוּ לְבוּשׁ מַלְכוּת, אֲשֶׁר לְבַשׁ-בּוֹ הַמֶּלֶךְ; וְסוֹס, אֲשֶׁר רָכַב עָלָיו הַמֶּלֶךְ, וְאֲשֶׁר נָתַן כֶּתֶר מַלְכוּת, בְּרֹאשׁוֹ. ו,ט וְנָתַן הַלְבוּשׁ וְהַסּוֹס, עַל-יַד-אִישׁ מִשְׁרֵי הַמֶּלֶךְ הַפְּרִתָּמִים, וְהַלְבִּישׁוּ אֶת-הָאִישׁ, אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרָא; וְהִרְכִּיבֵהוּ עַל-הַסּוֹס, בְּרֹחוֹב הָעִיר, וְקִרְאוּ לְפָנָיו, כִּכְהַיְעָשׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרָא. ו,י וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְהָמֵן, מֵהֵרָק חַח אֶת-הַלְבוּשׁ וְאֶת-הַסּוֹס כְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ, וַעֲשֶׂה-כֵן לְמֶרְדֵּכִי הַיְּהוּדִי, הַיּוֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ: אֶל-תִּפֹּל דָּבָר, מִכֹּל אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ. ו,יא וַיִּקַּח הָמֵן אֶת-הַלְבוּשׁ וְאֶת-הַסּוֹס, וַיִּלְבֹּשׂ אֶת-מֶרְדֵּכִי; וַיְרַכִּיבֵהוּ, בְּרֹחוֹב הָעִיר, וַיִּקְרָא לְפָנָיו, כִּכְהַיְעָשׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרָא.

The Rise of interfaith marriage in the Modern Orthodox Community - By Alan Brill
<https://kavvanah.wordpress.com/2017/01/17/the-rise-of-interfaith-marriage-in-the-modern-orthodox-mo-community-ruvie/>

I once asked a leading Jewish sociologist involved in producing some of the recent surveys –and currently placing his bets on Orthodoxy-: How many Orthodox Jews are intermarrying? His answer was that they are no-longer Orthodox so he has no such statistic. How about how many day school graduates have intermarried? To which he answered that he does not deal with such statistics. As I have discussed before, most surveys are barometers of the moment without taking into account .historical or longitudinal trends

However, from my class lists from the 1990's, I have a rough anecdotal sense that about 7-8% of my former students from committed day schools living in the center of Jewish life have intermarried. Someone at an Orthodox Forum circa 2000 raised the point and independently came up with a .similar percentage

During 1900 in Prussia there were 4,799 Jews who married Jewesses, and 474 Jews and Jewesses who married outside their faith ("Zeitschrift für Preussische Statistik," 1902, p. 216). ... Berlin, where in 1899 there were 621 Jewish marriages as against 229 intermarriages ("Statistisches Jahrbuch," 1902, p. 61). New South Wales.. there were 781 who had married Jews or Jewesses, as against 686 who had married outside the faith ("Census of New South Wales 1901, Bulletin No. 14").